

Novela h kaz. zakoniku z dne 9. oktobra 1931. in odvetniški pripravniki.

Dr. Pichler Fran.

Nekateri kazenski senati okrožnih sodišč so začeli od 20. novembra dalje, ko je stopila novela z dne 9. oktobra 1931 v veljavo, odklanjati odvetniške koncipijente kot branilce. Nagibi, na katere opirajo ti kazenski senati svoje stališče, so v glavnem nastopni:

Že v nenovaliranem kaz. postop. je bila določba § 58. k. p., ki pravi: »Branilci morejo biti odvetniki, javni bilježniki, univ. profesorji prava, kakor tudi osebe, usposobljene za odvetnike, javne bilježnike ter sodnike, ako niso v aktivni drž. službi.« Ta paragraf je v tistem delu kaz. postop., ki govori o postopanju v kazenskih stvareh na sodiščih vobče. Kaz. postop. pa ima v tem pogledu še eno določbo, in sicer v oddelku norm, ki urejujejo postopanje pred sreskimi sodišči posebej. Ta določba se je glasila: »Obdolženec ima pravico, najeti branilca izmed oseb, navedenih v § 58. ... Sodnik mora paziti na vzdrževanje teh predpisov.« (§ 384/1.) Novela je § 384. spremenila, dočim je določba § 58. ostala nespremenjena. Spremenjeni § 384. se glasi sedaj: »Obdolženec ima pravico, najeti branilca izmed oseh, navedenih v § 58. Branilca advokata sme nadomeščati odvetniški pripravnik, ki je pri njem v praksi in ki je najmanj leto dni vpisan v imenik odvetniških pripravnikov, dasi nima usposobljenosti, predpisane v § 58. ... Sodnik mora paziti na vzdrževanje teh predpisov. Pravno zastopanje daje torej odvet. pripravniku samo § 384. k. p., ki pa velja zgolj za postopanje pred sreskimi sodišči, dočim § 58. k. p., ki velja za postopanje na okrožnih sodiščih, tega dovoljenja nima, marveč govori samo o zastopstvu po odvetnikih. Jasno je torej hotel zakonodajec s tem povedati, da dopušča nadomeščenje odvetnikov po njihovih pripravnikih zgolj v postopanju pred sreskimi sodišči in še to le onim z enoletno prakso, v postopanju pred okrožnimi sodišči pa ne.

To stališče je treba zavreči iz dveh ozirov: iz juridičnih in socialnih.

I. Juridični razlogi.

a) Zakon o advokatih določa v § 26.: »Na razpravah pred sodišči, drugimi državnimi in samoupravnimi oblastvi in javnopravnimi telesi sme nadomeščati advokata tudi advokatski pripravnik, ki je pri njem v praksi ... Pripravnik sme zastopati na apelacijskem in upravnem sodišču šele,

ko je opravil advokatski izpit. Pri kasacijskem sodišču in državnem svetu sme zastopati samo advokat.»

Ta zakon daje torej odvet. pripravniku izrečno pravico zastopati na vsakem oddelku okrožnih sodišč. Ugovarjajo sicer, da je novela mlajša od zakona o advokatih, torej: *lex posterior derogat priori*. To pa ne drži, kajti zakon o advokatih je *lex specialis*, izdan, da uredi vprašanje odvetništva, odvetniškega zastopstva. V to snov spadajo tudi odvetniški pripravniki kot sestavni del odvet. stanu in jih zaradi tega ta zakon tudi obravnava. Kazenski postopnik je temu zakonu nasproti *lex generalis*, ki obravnava vobče ves postopek pred kaz. sodišči. Zastopstvo urejuje le, kolikor je vsebovano v vprašanju obrambe, to je kakšne pravice ima branilec, kakšne dolžnosti, kdaj ga sme obdolženec imeti, kdaj zahtevati itd. Vprašanje, kdo more biti branilec, urejuje le toliko, da našteva posamezne poklice, ki jih dopušča k poklicnemu branilstvu. Kdo je pripadnik teh poklicev, pogoje za to pripadništvo itd. pa določajo posebni, v to svrho izdani specijalni zakoni. Kolikor so te osebe odvetniškega stanu, urejuje njih kvalifikacijo zakon o advokatih, glede drugih stanov pa dotični specijalni zakoni: sodniški zakon, zakon o vseučiliških profesorjih, zakon o notarjih.

Katere pogoje mora imeti odvetnik, kakšne odvetniški pripravnik, njih pravice in dolžnosti, zlasti kdaj sme odvet. pripravnik nadomeščati svojega šefa, vse to so notranja vprašanja odvetniškega stanu, ki so snov specijalnega, za ureditev teh vprašanj izdanega zakona o advokatih. Čim pa drži, da je vprašanje o pravicah odvet. pripravnikov snov, urejena po specijalnem zakonu o advokatih, pa veljaj staro kolizijsko pravilo: *lex generalis non derogat legi speciali*. Ugovarjati bi se morda utegnilo, da je vprav narobe kazenski postopnik specijalna norma nasproti odvet. zakonu. Temu pa ni pritrditi. Vobče, kateri zakon je generalen in kateri specijalen? To moremo določiti zgolj z vzajemnim primerjanjem in prirejanjem celokupnega prava vseh veljavnih norm, to pa smiselno in z zdravim razumom. Tukaj ureja kaz. postopnik celokupno postopanje na kaz. sodiščih, katerega majhen del je vprašanje o obrambi strank. Le del te obrambe, in sicer zastopanje po odvetniškem stanu, obravnava zakon o advokatih. Torej je zakon o advokatih *lex specialis* napram kaz. postopniku, ki je *lex generalis*. Vsako drugo naziranje bi dovedlo do zmedenega zaključka, da je vsak zakon v nekem pogledu *lex specialis*, v nekem pa *lex generalis*.

Zoper gornje legisdikcijsko načelo, ki sta ga kaz. postopnik in odvetniški zakon doslej spoštovala, se je pa pregrešil naš zakonodajec z novelo. Nepravilno je, kakor zgoraj izvedeno, obravnavati notranja vprašanja odvetniškega stanu, kakršno je pripravniško vprašanje, v kazenskem postopniku.

Če je torej zakonodajec v noveli določil, da morejo nadomeščati odvetnika zgolj odvetniški pripravniki, ki imajo enoletno prakso, ni postopal pravilno, ker ne spada ta snov v kaz. postopnik, nego v odvetniški zakon, kjer je pa itak že urejena. Naloga sodnikova pa je, da ne podpira in ne razlaga razsežno napak zakonodajčevih, nego jih po možnosti v dopustnih mejah zakonitosti kolikor moči omeji. Koliko neprimernih določb so naša sodišča na ta način spravila ob življenjsko veljavo! Zato je dolžnost sodnika, da to veljavno določbo vsaj v tesnujoče razlaga, ko ne more preko nje zaradi njene zakonite oblike. Ko pa zahteva ta določba le enoletno prakso odvetniškega pripravnika, naj sodniki zahtevajo od odvetniškega pripravnika za zastopstvo na razpravah to enoletno prakso, s čimer so zakonitemu besedilu zadostili.

b) Svoje navedene napake pa zakonodajec ni storil niti hoté niti vedé. V zakonu o advokatih je zakonodajec dovolil, da odvetniški pripravnik namestuje svojega šefa pri vseh oblastvih z omejitvijo, da ima za zastopanje pred apelacijskimi in upravnimi sodišči odvetniški izpit. Ta zakon ni razveljavljen in velja še danes. Koncipijenti zastopajo pri vseh civilnih pravih na vseh oddelkih okrožnih sodišč, zlasti tudi na prizivnih razpravah, ki so najtežji del sodstva.

To svojo prvotno obširno koncesijo odvetniškemu pripravniku pa je hotel zakonodajec domnevno omejiti s tem, da zahteva od odvetniškega pripravnika enoletno prakso, preden nastopi na razpravah. Proti temu ni pomisleka. Jurist, ki je dovršil danes vseučilišče, je brez vsake praktične skušnje in naj ne zastopa že jutri samostojno na razpravah. S tem povzroča le nepotrebne pouke in opozoritve ter tako razpravljaajočemu sodniku, ki je itak preobremenjen, odvišno delo (dasi sodnik sicer ni dolžan, da zastopnika poučuje ali opozarja), stranko pa spravi v riziko, da ima vsled njegove neskušnosti in neveščnosti v pravdi škodo. To velja v civilnih pravih, kjer je v marsikaterem pogledu zaradi predlagalne in dispozicijske maksime od za-

stopnikovih predlogov in njegove taktike odvisen izid pravde. Drugače je to v kazenskem postopanju zaradi oficijalne maksime. Tu mora kazenski sodnik itak po dolžnosti upoštevati vse okoliščine, tudi tiste, ki so obtožencu v prid. Tu ne more začetnik mnogo škodovati, zlasti sedaj ne, ko je porota odpravljena.

Sicer bo preprečil navedeno nevarnost že odvetnik sam, ki vendar sebi v prid ne bo pošiljal na razprave koncipijenta, ako ve, da zanje še ni sposoben, pošiljal ga bo le na take razprave, za katere bo njegov pripravnik že sposoben. Ne glede na to pa hoče tudi zakonodajec sam tak pojav zakonodajno preprečiti. Zato nova določba, da imej pripravnik, preden zastopa, enoletno prakso. Mesto pa, da bi bil zakonodajec izdal v tem pogledu novelo k zakonu o advokatih ter podal to omejitev glede enoletne prakse, kar bi bilo edino pravilno, uporabi priliko in določi to v noveli h kazenskopravni materiji, ki jo je moral izdati iz drugih praktičnih potreb. Da se nam taka taktika ne zdi pravilna, o tem ni treba razpravljati, v našem zakonodajstvu pa ni edinstvena. Glede civilnopravne materije pač čakamo na bodočo, že sicer potrebno novelo, da se bo tudi tam vkrpala slična določba.

Obžalovati pa je tudi, da je zakonodajec v svoji noveli vrnil omejitev v prav v določbo § 384. k. p. brez pomisleka na posledice, ki bodo zaradi tega vsled različnih razlag možne. Pomisliti je, da je prvi odstavek § 384. k. p., ki se nanaša na pripravnike, določal prav za prav le isto kot § 58. k. p. Da se tako godi v našem zakonodajstvu, ki je preveč plodovito, zato pa v stvari premalo natančno in premišljeno, neštetokrat, skoro redno pri vsakem zakonu, in da mora praksa stalno vse to izravnovati in šele uravnovesiti, je vsakemu praktiku znano.

Nasprotno, če bi zakonodajec v resnici hotel zabraniti odvetniškemu pripravniku vobče vsako postopanje na okrožnih sodiščih, bi to kajpada tudi izrečno povedal ter temu ustrezno spremenil z novelo že § 58. k. p., ki prav za prav govori o splošnih načelih zastopstva v kazenskem postopanju in ki je prav za prav temeljna določba glede obrambe, ne pa § 384. k. p. To bi bila tako dalekosežna omejitev, da bi zakonodajec, ki je bolj gostobeseden in se ponavljajoč, kot pa prekratek, brezdvomno to določno izjavil. Po mojem mnenju bi, ako bi vobče na tako ugotovitev mislil in ker bi na njo mislil, tudi spremenil v tem pogledu odvetniški zakon. Predvsem bi to storil v prvi vrsti za civilnopravno postopanje, ki je ven-

dar — o tem menda ni spora — nedogledno težje kot pa kazensko.

c) Ako bi obveljal pobijani nazor, bi imeli ta-le položaj: V civilnih pravnih bi smel odvetniški pripravnik zastopati na vsakem oddelku okrožnega sodišča, zlasti tudi na prizivnih razpravah, z odvetniškim izpitom celo na višjem deželnem sodišču, v kazenskih stvareh pa niti v najenostavnejših stvareh ne, kakor hitro je pristojno okrožno sodišče. Da to ni logično, je vendar jasno. Mnogo znanja in mnogo izkustva zahteva vprav civilna pravda z vsemi svojimi zapletenimi težkočami, dočim je kazenska pravda mnogo enostavnejša in lažja in ima še razen tega absolutno oficijalno maksimo.

Zakonodajca, ki je kot fiktivna oseba izvor vsega prava, pa moramo imeti za strogega logika, ki izdaja spreminjajočim se živlenskimi prilikami ustrezne najbolj primerne in najbolj pravilne odredbe. Njegove določbe moramo razlagati tako, da je hotel najti juridično, logično, najpravičnejšo rešitev. Sodnik razlaga zakone. Saj v tem, da pravilno uporablja zakone v vsakdanjem življenju, da jih v posameznem primeru pravilno, celotnemu pravnemu sistemu ustrezno in skladno razlaga, leži vprav sodnikova prva in bistvena dolžnost, njegova vzvišenost nad ostalimi poklici. Od njega je odvisno, kako se uporablja zakon. Če bo torej zakonodajec zagrešil pomoto, neskladno z ostalim pravnim sistemom in njegovimi določbami, potem je dolžnost sodnika, ako more to nepravilnost z razlago odpraviti, da to stori. Ako bo odvisno zgolj od njegove razlage, v kateri smeri razlaga konkretno normo, potem bo pač moral razlagati tako, da bo gledal na ostale pravne določbe in spravi razloženo normo z njimi v sklad. Le taka razlaga bo pravilna; le tako bodo gramatična, logična in druge metode pravilno upoštewane. Zakonodajec naj ne bo sodniku nepremišljena, nepreudarna oseba, ki določa sedaj tako, sedaj zopet drugače, na enem mestu tako, na drugem vprav nasprotno, in zato naj sodnik glede na ostalo zakonodajo in njene tendence ne iztrga iz nje posamezno normo. Sodnikova dolžnost je, da razlaga zakonodajčeve določbe tako, da so logične in med seboj v skladu, dosledne, braneče stalno isto stališče ter tendenco, z razvojem v isto smer, kajti skladna in dosledna zakonodaja je pogoj vsaki pravni državi. Pobijana razlaga je to-

rej napačna tudi zato, ker ne spravlja v sklad razlagane norme novele z ostalimi zakoni, marveč naravnost v nasprotje (glej § 133 novega c. pr. r., ki tudi dopušča pripravnikom zastopanje in § 26 zakona o advokatih), ter pride torej v nasprotje s smislom in tendenco vsega našega pravnega sistema.

d) Končno pa je prepoved pripravnikom, da zastopajo na razpravah, vsekako občutna omejitev dosedanjih njihovih pravic. Vsako omejitev pa je treba razlagati utesnjeno, kakor sploh priznано. Kazenski postopnik kljub noveli nikjer ne zabranjuje odvetniškemu pripravniku, da po enoletni praksi zastopa na okrožnih sodiščih. Vsaj izrečno ne. To je le razlaga in sicer raztezujoča, ki pa tu ni na mestu.

e) Odvetniškemu pripravniku je predpisana petletna praksa v svrhu, da se v vseh panogah zastopstva čim bolj izuči in si pridobi za svoj odvetniški poklic čim več izkušenj in praktičnega znanja. Po preteku te dobe dela odvetniški izpit, ki preizkusi ta njegova pridobljena izkustva, njegovo sposobnost, da zastopa stranke. Kako pa naj prebije odvetniški pripravnik odvetniški izpit iz kazensko-pravne materije odnosno iz dotičnega zastopanja na okrožnih sodiščih, ako vobče še nikoli ni zastopal na razpravi? Izpit je praktičen, različen od teoretičnih vseučiliških izpitov. Preizkuša se kandidatovo znanje in njegova sposobnost v praksi; toda kako naj kandidat o tem polaga izpit, če nima prakse? Sodni pripravnik mora biti zapisnikar na razpravah, mora dovršiti vse oddelke okrožnega sodišča, delati sodbe in izvrševati vsa ostala dela na vsakem posameznem oddelku, izvrševati prakso tudi na državnem tožilstvu. Potem šele je pripuščen k sodniškemu izpitu. Odvetniški kandidat pa naj polaga izpit o zastopstvu, dasi nikoli v tem pogledu ni imel prakse. Da pa ne bo odvetnik plačeval koncipijenta zato, da bo na razpravah le poslušal, menda nihče ne bo oporekal.

II.

Prav tako važna je socialna stran tega vprašanja.

Notorično je, da se odvetniški stan vsebolj »pavperizira«, po eni strani zato, ker je odvetnikov nesorazmerno vedno več, po drugi strani pa, ker je število pravnih padlov, zlasti večjih, ker je pomanjkanje denarja in radi občne krize itd., in ker večina odvetnikov niti sama nima dovolj dela. Radi tega je le malo odvetnikov, ki potrebujejo in sprejemajo odvetniške pripravnike. Vsak praktik ve, da je

na sodiščih dosti juristov, ki po dve leti in več brezplačno čakajo na mesto sodniškega pripravnika, zgolj zato, ker pri odvetnikih ne dobe službe. Kolikor pa imajo odvetniki koncipijente, jih imajo vprav zato, da zastopajo na razpravah v vseh onih majhnih stvareh, ki tvorijo večino današnjega odvetniškega zastopstva, dočim si večje in važnejše stvari, kolikor jih je vobče, dosledno iz razumljivih vzrokov obdržijo sami. Danes ima n. pr. odvetnik povprečno skoro vsak teden v kazenskih oddelkih eno ex offo razpravo, ko je pred kaz. sodniki poedinči še vedno nešteto pravnih radi klevet, kljub noveli, itd. Vse to delo opravlja odvetniški pripravnik. Ako bo moral odvetnik sedaj na te razprave sam, potem odvetniškega pripravnika ne bo več potreboval, kajti odvetniški pripravnik je zlasti v današnjih časih za odvetnika precejšnje breme. Ne bo menda odvetnika, ki bo dovoljeval svojemu koncipijentu, da bo hodil na kazenske razprave v svrhu odvetniškega izpita poslušat in se učiti.

Ko je torej notorično itak že veliko število pravnikov brez kruha in bo posledica pobijane interpretacije vsekako ta, da se bo število vsled odpustov iz odvetniške službe še povečalo, po drugi strani pa je vedno več pravnika naraščaja, bi torej kazenski sodniki s svojo razlago le še povečali brezposelnost naše inteligence, brezposelnost, ki je, kar je tudi menda notorično, najhujši in najtežji naš problem, kajti delavec dobi lažje delo in s tem kruh, kot pa inteligent — akademik.

Tudi to naj bi kazenski sodniki upoštevali, upošteval pa tudi zakonodajec, ko izda v bodoče že itak pričakovane novele.

Književna poročila.

Dr. Taranovski Teodor: Istorija srpskog prava u Nemanjičkoj državi. I. deo: Istorija državnog prava. Beograd; Geca Kon. 1931. Str. VI+262.

V Sl. Pr. 1931., str. 293. in 294., smo podali naznanilo drugega dela gori navedene knjige, ker je izšel pred prvim delom, ki govorimo o njem tukaj. Razlogi, zakaj je bil izdan drugi del pred prvim, so bili v citiranem naznanilu navedeni. Sledil bo še tretji del o državljanskem pravu in sodnem postopanju. V prvem delu napoveduje Taranovski (str. 210., 211.), da bo v tretjem podrobneje razlagal o sodni imuniteti in o patrimonialnem sodstvu, o sodni pristojnosti posredujočih oblastev in o rezerviranih kaznivih dejanjih, ki so bila pridržana za državna sodišča. Omenjamo vse to, da pojasnimo razsežno zasnovo Taranov-